

TISZASAS

KÖZSÉG

HELYI ÉRTÉKVÉDELMI VIZSGÁLAT

Készítette: **Szinyei Béláné**
okl. építészmérnök
településtervező

Tószeg, 2005. június hó.

TARTALOMJEGYZÉK:

Tiszasas község Településrendezési tervének Helyi értékvédelmi vizsgálatához

Címlap

Tartalomjegyzék:

- Bevezetés
- Helyi értékek fogalma
- Helyi értékek védelmének típusai:
 1. A táji- természeti védelem típusai
 2. A művi értékvédelem fajtái
- Tiszasas természeti elhelyezkedése, adottságok
- Tiszasas története
- Tiszasas településszerkezete
- Helyi értékek a község területén
- Vizsgálat alá vont értékek ismertetése

Összegzés: Javaslat helyi védelem alá helyezésre

BEVEZETÉS:

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. Törvény, valamint Az építészeti örökség helyi védelmének szabályairól szóló 66/1999. (VIII.13.) FVM sz. rendelet biztosítja minden település részére, hogy mindazokat az értékeket, amelyek külön jogszabály alapján nem állnak védelem alatt, megőrzése érdekében, rendelettel helyi védelem alá helyezze.

A helyi védelem kiterjedhet a települési, táji, természeti, építészeti, néprajzi, képző-, vagy iparművészeti, ipartörténeti és régészeti értékekre.

A helyi önkormányzati rendelet szakmai megalapozására készül e helyi értékvédelmi vizsgálati munkarész.

Tiszasas település is rendelkezik olyan értékekkel, mely a település történetéhez, kulturális szokásaikhoz, helyi hagyományokhoz kapcsolódó emlék, emlékhely, építmény, épület vagy természeti érték. Ezek nem tartoznak a műemlékké nyilvánított létesítményekhez, azonban a község lakói számára fontosak, a település egyedi értékeit jelentik.

A település határában talált rézkori és vaskori leleteken kívül középkori maradványokra is bukkantak. A középkori falu a mai Tiszasas belterületén helyezkedett el, és a régészeknek sikerült lokalizálni a település középkori templomát. A falu közvetlen közelében is előkerült egy jelentős Árpád- kori telep nyoma.

Egykor kertes, ma halmaz falu, tornác nélküli gádoros házak jellemzik, valamint szőlőbéli építmények, kunyhók. Döntően gazdák lakták, jelentős cselédséggel. Önellátó paraszti gazdaságai életében jelentős szerepet játszott a részes aratás, az ártéri halászat, gyűjtögetés, vessző és gyékényfonás.

Helyi értékek fogalma:

- Az épített környezettel összefüggő táji-, természeti elemek: a településen található, jellegzetesen e vidékre jellemző természetes képződmények és jellemző megjelenési formája okán annak tekinthető objektumok, az élővilág, a lokális ökoszisztéma, az egyedi tájértékek.
- Művi értékek: a település közigazgatási területén található azon mesterséges létesítmények, amelyek építészeti, települési, néprajzi, történeti, képző és iparművészeti, régészeti értéknek a település történeti folytonosságát bizonyítják és az itt élők identitását, település szeretetét segítik elő.

A helyi védelem célja: a helyi építészeti örökség értékeinek feltárása, védetté nyilvánítása, fejlesztése, őrzése és védelmének biztosítása.

Helyi értékek védelmének típusai:

Tiszasas községben fellelhető helyi értékeket két kategóriába sorolhatjuk:

1. Táji- természeti védelem alá tartozó értékek
2. Művi értékvédelem alá tartozó értékek

1. A táji- természeti védelem típusai:

- T-1 helyi természetvédelmi terület,
- T-2 helyi tájvédelmi terület,
- T-3 helyi természeti érték,
- T-4 helyi tájérték

2. A művi értékvédelem fajtái:

- É-1 utcaképi védelem,
- É-2 településszerkezeti védelem,
- É-3 településképi védelem,
- É-4 településkarakter védelem,
- É-5 műemléki védelem alatt álló terület,
- É-6 építmény, építményrészlet védelme,
- É-7 műalkotás (utcabútor, szobor, stb.) védelme.

Tiszasas természeti elhelyezkedése, adottságok:

Tiszasas település Jász- Nagykun- Szolnok megyében, ezen belül a Tiszaság nevű kistáj területén helyezkedik el, és a mérsékelt meleg, száraz, illetve a meleg-száraz éghajlati övezet határán terül el.

A település teljes közigazgatási területe: 28,79 km² (2 879 ha), ebből a belterület: 132 ha.

A kistáj a 89 és 95 m közötti, tengerszint feletti magasságú, ármentes részekkel tagolt, ártéri szintű tökéletes síkság.

A kistájra a pleisztocén korban 160-270 m vastag homokos rétegekből álló üledéksor települt. Területe száraz, gyér lefolyású, vízhiányos területként van számon tartva.

Az árvizek tavasszal és nyár elején gyakoriak, 2000 évben a településen fogták meg a legnagyobb feltörő buzgárt.

A kistáj a Tiszántúli flórajárásba tartozik, potenciális erdőtársulásai a bokorfüzesek, a fűzfaligetek és a tölgy- kőris- szil ligeterdők.

Talaja jelentős részben kötött, homokos felszíni hordalékú, néhol futóhomokkal és humuszos homokkal.

A művelés alatt álló területek jellemző kultúrái búza, őszi árpa, kukorica és a cukorrépa, a területek legnagyobb része szántó, de meghatározó a kertészeti művelés (főliázás) és a szőlőtermesztés is.

Tiszasas története:

A település történetét vizsgálva első írásos emlékek 1560-ban szólnak a településről, Sas néven, később Tisza Sas, majd a jelenleg is használt Tiszasas névösszetétellel.

Az 1571-es adóösszeíráskor 24 jobbágy házat írtak össze, ennyien fizettek adót a szolnoki töröknek. A település, később hol lakott volt, hol nem. A leírások alapján a támadások miatt megfutamodott lakói, a szőlőiket visszajártak művelni.

Az addigi falu 1872. május elsején az akkori szabályrendelet szerint alakult nagyközséggé, majd 1876-ban a létrehozott Jász- Nagykun- Szolnok vármegye tiszai alsójárásba került. Napjainkra újra faluként van számon tartva a település 1156 fővel.

Tiszasas településszerkezete:

A település igazgatási területét a Tisza folyó, az átmenő forgalmi út és a vasút tagolják. Területét- a földrajzi, domborzati és a talajadottságok alapján- a tájhasználat néhány jellegzetes területre tagolja: Kelem, Tiszai mentetlen sáv, Lápi gyepek, délkeleti szántó területek, az ÉK-i szőlő és gyümölcskertek és a belterület.

A település zárt, jól körülhatárolható központi belterületet képez, kivéve az ÉK-i behatárolást. A külterületen csak a Lápi major és a Szik major képeznek jelentősebb beépített területet.

Ezen kívül a szennyvíztisztító, egy géptelep, gátórház és egy-egy magányos épület található a szőlőhegyen.

Tiszasas területén az alábbi helyi értékek vannak:

Táji- természeti értékek:

T-1 Országos jelentőségű védett természeti területek:

- Ex –lege védett szikes tavak,
- Tisza hullámtere,
- Lápi major körüli ősgyep területek- tervezett természetvédelmi területek,
- Holt- Tisza által lehatárolt Kelem-i terület –tervezett természetvédelmi terület.

T-3 Egyedi jellegű helyi természeti érték:

- Csértölgy (Quercus cerris) orvosi rendelővel szembeni, 307 helyrajzi számú telek előtt
- Boróka (Juniperus virginiana) Kossuth u. 24 sz. telken,
- Idős diófa (Jugians regia) a Tizsakürt felé vezető úton,
- Idős akácfa a szőlőben, „kútgémnek ásták le” és kihajtott.

T-4 Helyi tájérték:

- 5-6 vadkörtefa csoport (Pyrus pyraeaster) a Lápi gyep ÉK-i szomszédságában.

Épített művi értékek:

É-1 Utcaképi védelem:

- Fő utca részlet: téglaburkolatos homlokzatú házak,

É-2 Településszerkezeti védelem:

- Kálvin utca- Rákóczi utca- Petőfi utca és a belterület déli határvonala közötti terület szabálytalan, halmazos utcaszerkezete, alaprajza,

É-3 Településképi védelem:

- Település sziluett védelme- a Tiszai gátról a település tájban való elhelyezkedése, értékes tájképi látványt nyújt,

É-4 Településkarakter:

- Tiszasas építészeti értékeit a település alaprajzi adottságai szerint csoportosuló épületek, építmények együttese adja, mely beleágyazódik részben kialakult, részben tervezett utca és területi fásításokba, mely a településnek arborétum jellegét hangsúlyoz.

É-5 Műemléki védelem alatt álló területek:

- A műemlék református templom- Dózsa György u.4.- telkét körülvevő terület, Sz-2 terven jelöltek szerint,
- A műemlék népi lakóház- Deák Ferenc u.10 sz.- telkét körülvevő terület, Sz-2 terven jelöltek szerint,
- A műemléki védelemre javasolt romos szélmalom- Szőlőhegyi u.10.- telkét körülvevő terület - tervezett műemlék védelmi terület,

É-6 Építmény, építmény részlet védelme:

- Fő u. 42 sz. . alatti lakóépület utcai homlokzata,
- Fő u. 44 sz. ”
- Fő u. 48 sz. ”
- Fő u, 21 sz ”
- Fő u. 23 sz. ”
- Fő u. 98 sz ”
- Fő u. 73 sz ”
- Fő u. 69 sz ”
- Zrínyi u. 21 sz. ”
- Kossuth u. 25 sz. ”
- Dózsa György u. 19 sz. ”
- Rákóczi u. 15 sz. ”
- Deák Ferenc u. 22 sz. ”
- Attila u.6 sz. ”
- Fő u. 96 sz. ”
- Kossuth u.2 sz. ”

- Alpári u. 25 sz. népi lakóház
- Kossuth u. 34 sz. ”
- Kossuth u. 17 sz. ”
- Arany János u. 10 sz. alatti lakóépület utcai homlokzata
- Alpári u. 11 sz. ”
- Régi mázsaház a szőlőhegyre vezető út mellett

É-7 Műalkotás – szobor, emlékmű, utcabútor-védelme:

- 1848-as emlékmű, Községháza melletti díszparkban,
- I. világháborús emlékmű a Dózsa György téren,
- Kopjafa emlékmű a Dózsa György téren,
- 2000 évi árvíz és Tiszasasi buzgár emlékműve,
- Díszkút a park szélén, a buzgár emlékmű szomszédságában,
- Sasos díszkút a Fő u. és Zrínyi u találkozásánál,

Vizsgálat alá vont értékek ismertetése

Sorszám: 1.



A védett objektum megnevezése: **Szikes tavak, ex-lege védettek**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Külterület

Helyrajzi száma: 0106/4, 078/7, 078/8

Védelem: Területi védelem

T-1: Országos jelentőségű természeti terület

A védett objektum leírása:

A domboldal aljában nyersanyag kitermelés következtében visszamaradt tó mára teljesen tájba simuló elem lett. A nyílt víz megteremti a feltételeit a nedvességkedvelő, vízborítást tűrő vegetáció és az ott élő fauna kialakulásához. Partvonalán nádas- gyékényes vegetáció váltakozik a bokorfüzesekkel. A tó környezetében természet közeli gyepfelületek vannak. A tájelem a tájképet mozaikossá teszi.

Sorszám: 2.



A védendő objektum megnevezése: **Tisza hullámtere**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Külterület

Helyrajzi száma: 010-től 031-ig sok albetét.

Javasolt védelem: Területi védelem

T-1: Országos jelentőségű természeti terület

A védendő objektum leírása:

Festői látványt nyújtanak a nyugodtan folyó vízfelület, a széleiken megtelepedett vízparti növényzet: sások, gyékényesek és a háttérben magasodó fehér és kanadai nyárfák, fűzfák, valamint a tölgyek sötét lombja.

A vízfelületek melletti galéria erdő az országos léptékű zöldfolyosó része. A meglévő adottságai gazdag flóra és fauna kialakulását teszik lehetővé. Az egybefüggő természet közeli területen a különböző fajoknak lehetőségük van a vándorlásra.

Az élő Tisza folyót és hullámterét érintik európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek (különleges természetmegőrzési- és különleges madárvédelmi területek, részleges területi átfedéssel).

Kijelölésük Tiszasas közigazgatási területén előforduló közösségi jelentőségű élőhelytípusok megtartása, az élővilág és madárfajok megőrzése érdekében történt.

Tiszasas területén az eutróf tavak és pannon szikesek jelenléte kiemelkedő.

Ugyanez a tervezett védelem a **4. sorszámmal** jelölt Kelemi rész esetén is fennál.

Sorszám: 3.



A védett objektum megnevezése: **Lápi major körüli ősgyep területek**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Külterület

Helyrajzi száma: 0121/6

Védelem: Területi védelem

T-1: Országos jelentőségű természeti terület

A védendő objektum leírása:

A gyepek természeti szempontból fontos élőhelyek, számos értékes növény és állatfaj kizárólagos életterét képviselik. A természet közeli kezelés (rendszeres kaszálás, legeltetés) a gyepek fennmaradását, az értékes és ritka növény és rovar fajok megmaradását szolgálják. A nagy kiterjedésű, egybefüggő gyepterületek értékes és ritka elemek az Alföldön. Tájképi szempontból mozaikosságot képviselnek a bennük megmaradt fás, cserjés társulásokkal.

Sorszám: 4.

A védendő objektum megnevezése: **Holt-Tisza által lehatárolt Kelem-i terület**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Külterület

Helyrajzi száma: Térképen ábrázoltak szerint

Javasolt védelem: Területi védelem

T-1: Országos jelentőségű természeti terület

A védendő objektum leírása:

A területen lévő gazdasági erdő élőhelyet nyújt a Kelemi Holt Tisza és az élő Tisza mentén kialakult zöldfolyosó élővilágának. A két természet közeli területet összeköti, bűvő és táplálkozó területet kínál.

Oldalain cserjékkel-vadrózsa, bodza -szegélyezett vegyes fajok- juharok, kőrisek, tölgyek- alkotják az erdőt. A terület madárfajokban gazdag.

Sorszám: 5.



A védendő objektum megnevezése: **Csertölgy (Quercus cerris)**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Fő utca és Bethlen G. utca szögletében

Helyrajzi száma: 307 hrsz-ú telek előtt

Javasolt védelem: Egyedi védelem

T-3: Egyedi jellegű természeti érték

A védendő objektum leírása:

A bükkfafélék családjába tartozik, gyakori faj hazánkban. E védendő egyed törzse és lombkorona méretéből ítélve kora 80-100 év lehet. Egészséges védelemre javasolt fa. Magassága kb. 20 m, terjedelme a kinyúló oldalággal kb. 15 m lehet.

Megjegyzés:

A lakóépülethez közel ültették és a terebélyesedő, erős gyökérzete a lakóépületben repedéseket, szerkezeti károsodást okozott.

Sorszám: 6.

A védendő objektum megnevezése: **Boróka (Juniperus virginiana)**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Kossuth u. 24. telken

Helyrajzi száma: 47 hrsz-ú telken

Javasolt védelem: Egyedi védelem

T-3: Egyedi jellegű természeti érték

A védendő objektum leírása:

A fenyőfélékhez tartozó cserje a toboztermők osztályába, a ciprusfélék családjába tartozó növénynemzetség- örökzöld dísznövény.

Az É-Amerikából származó faj, homokfásításra alkalmas, vöröses fája értékes ceruzafa.



Sorszám: 7.

A védendő objektum megnevezése: **Idős diófa (Jugians regia)**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Külterület, a Tiszakürt felé vezető úton

Helyrajzi száma:

Javasolt védelem: Egyedi védelem

T-3: Egyedi jellegű természeti érték

A védendő objektum leírása:

Sorszám: 8.

A védendő objektum megnevezése: **Idős akácfa (Robinia pseudoacacia)**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Külterület, szőlőhegy

Helyrajzi száma:

Javasolt védelem: Egyedi védelem

T-3: Egyedi jellegű természeti érték

A védendő objektum leírása:

Az akácfa ágat a szőlőben „kútgémnek ásták le” és kihajtott, növekedett, ma is élő fa. Főleg jó vízgazdálkodású, laza homoktalajra való, de alkalmas vízmosások és szakadékok megkötésére, még agyagos talajon is.

Sorszám: 9.



A védendő objektum megnevezése: **Vadkörtefa csoport (Pyrus pyraster)**

A vizsgálat ideje: 2005.június hó.

Címe: Tiszasas, Külterület, Lápi gyepek szomszédságában

Helyrajzi száma: 0121/6-0121/17

Javasolt védelem: Helyi védelem

T-4: Helyi tájérték, természeti érték

A védendő objektum leírása:

A tiszauagi úttól nyugatra a legelőterületen található 5-6 db öreg vadkörtefa. Ezek szakértői vizsgálata függvényében javasoljuk helyi védetté nyilvánítását.

Sorszám: 10.



- | | |
|---------------------------------|---|
| A védendő objektum megnevezése: | Utca részlet |
| A vizsgálat ideje: | 2005. június hó. |
| Címe: | Tiszasas, Fő utca részlet |
| Helyrajzi száma: | |
| Javasolt védelem: | Épített művi értékvédelem
É-1: Utcaképi védelem |
| A védendő objektum leírása: | A három közeli téglaburkolatos homlokzatú lakóház az utca résznek egyedi „tiszasasi” hangulatot ad. |
| Megjegyzés: | helyi védelemre javasoljuk, ne zavarja meg oda nem illő épület az utca Hangulatát. |

Sorszám: 11.

A védendő objektum megnevezése: **Szabálytalan, halmazos utcaszerkezet**
A vizsgálat ideje: 2005. június hó.
Címe: Tiszasas, Rákóczi utca- Petőfi utca és a belterület déli határvonala közötti terület
Helyrajzi száma:
Javasolt védelem: Épített művi értékvédelem
É-2: Településszerkezeti védelem

A védendő objektum leírása:

A település jellegzetes egyedi adottsága, értéke a földrajzi adottságokhoz alkalmazkodó szabálytalan településalaprajza. A település ősi részén, a fent felsorolt utcák közti területen szabálytalan, halmazos utcaszerkezet alakult ki, mely védelemre javasolt.

Sorszám: 12.



A védendő objektum megnevezése: **Település sziluett**
A vizsgálat ideje: 2005. június hó.
Címe:
Helyrajzi száma:
Javasolt védelem: Épített művi értékvédelem
É-3: Településképi védelem

A védendő objektum leírása:

A településképi legfontosabb megjelenési formája a település- sziluett, melynek legfontosabb eleme a templomtorony. A templom a Tiszamenti falvaknál jellegzetesen a belterület partos, ármentes területének vízparti szélére települt.

Tiszasason a Tisza gátról előtáruló település-sziluett tipikusan mutatja az alföldi faluképet, a peremszélekről laposan induló, majd a középén-általában a templomtoronnyal- kimagasodó és mindkét irányban szimmetrikusan megjelenő településképet alkot. Zavaró elem a keleti szélén a takarmánykeverő üzem, melyet magas fák telepítésével javasolunk eltakarni.

Sorszám: 13.

A védendő objektum megnevezése: **Település karakter**
A vizsgálat ideje: 2005. június hó.
Címe: egész település
Helyrajzi száma:
Javasolt védelem: Épített művi értékvédelem
É-4: Település karakter védelem

A védendő objektum leírása:

A település építészeti értékeit a település alaprajzi adottságai szerint csoportosuló épületek, építmények együttese adja, mely beleágyazódik részben kialakult, részben tervezett utca és területi fásításokba, mely a településnek arborétum jelleget hangsúlyoz.

Sorszám: 14.



A védendő objektum megnevezése: **A műemlék református templom telkét körülvevő terület**
A vizsgálat ideje: 2005. június hó.
Címe: Az Sz-2 terven jelöltek szerint
Helyrajzi száma: „
Javasolt védelem: Épített művi értékvédelem
É-5: Műemléki védelem alatt álló terület

A védendő objektum leírása:

Az 1789-ben késő barokk stílusban épült református templom országos védelem alatt áll.

Adatai: M III-as kategóriájú műemlék, nyilvántartási száma: 4018, Tiszasas belterületén a Dózsa György u.4 szám alatt található, helyrajzi száma: 1; 2.

A műemléket és telkét körülvevő területet-az Sz-2 terven jelöltek szerint- műemléki környezetnek tekintjük és helyi védelmét biztosítani szükséges. A műemléki környezetben történő minden építési tevékenységhez ki kell kérni a műemléki hatóság véleményét, annak érdekében, hogy a műemléket zavaró, oda nem illő létesítmény ne kerüljön a műemléki környezetbe.

Sorszám: 15.



A védendő objektum megnevezése: **A műemlék népi lakóház telkét körülvevő terület**

A vizsgálat ideje: 2005. június hó.

Címe: Az Sz-2 terven jelöltek szerint

Helyrajzi száma: „

Javasolt védelem: Épített művi értékvédelem
É-5: Műemléki védelem alatt álló terület

A védendő objektum leírása:

Az 1900-as évek elején épült népi lakóház országos védelem alatt áll.

Adatai: az épület M III- as kategóriájú műemlék, nyilvántartási száma:10254. Hrsz.: 85.

A műemléket és telkét körülvevő területet-az Sz-2 terven jelöltek szerint- műemléki környezetnek tekintjük és helyi védelmét biztosítani szükséges. A műemléki környezetben történő minden építési tevékenységhez ki kell kérni a műemléki hatóság véleményét, annak érdekében, hogy a műemléket zavaró, oda nem illő létesítmény ne kerüljön a műemléki környezetbe

Sorszám: 16.

A védendő objektum megnevezése: **A szélmalom telkét körülvevő terület**

A vizsgálat ideje: 2005. június hó.

Címe: Az Sz-2 terven jelöltek szerint

Helyrajzi száma: „

Javasolt védelem: Épített művi értékvédelem
É-5: Műemléki védelem alatt álló terület

A védendő objektum leírása:

A Szőlőhegyi u.10. szám alatt van a szélmalom megmaradt épülete. Falazata hiányosan megmaradt, belső berendezés, földem, szellapátok hiányoznak. Megmentése, helyreállítása célszerű lenne, ehhez országos támogatás szükséges.

Javasoljuk országos műemléki védelemre felterjeszteni. Mint tervezett műemléknek, a környezetét is helyi védelemre javasoljuk.

Megjegyzés: az idegenforgalom egyik vonzó eleme lehetne.



Sorszám: 17.



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005.június hó.

Címe:

Tiszasas, Fő u. 42.

Helyrajzi száma:

492.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem E-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Utcával párhuzamos, L-alakban beforduló tömegű, szimmetrikus elrendezésű, kontyolt épület. Homlokzata egy nagy ablakos, oromzatos, kiugró középelemet tartalmaz, az egész homlokzat díszes téglaburkolattal fedett, kiemelve a homlokzati tagozatokat. Kb. az 1920-as években épült, gazdag polgárház.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 18.



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

Vizsgálat ideje:

2005. június hó

Címe:

Tiszasas, Fő u.44.

Helyrajzi száma:

489.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem E-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Utcával párhuzamos tömegű, L-alakban
beforduló tömegű, kontyolt
nyeregtetős módos paraszt-polgári lakóház.
Utcai homlokzata teljes terjedelmében téglá
burkolatú, díszes tagozatokkal, félköríves
ablakzáródással, benne gipszmotívum.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: **19.**



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005.június hó.

Címe:

Tiszasas, Fő u.48.

Helyrajzi száma:

485.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem E-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Utcával párhuzamos, L-alakban beforduló
tömegű, kontyolt nyeregtetős, gazdag polgárház.

Homlokzata:

szimmetrikus elrendezésű, kiemelve a két
szélső traktus oromzattal. Nagy ablakai
három osztásúak kosáríves lezárással.

A díszes téglaburkolat harmonikus ritmust
ad a homlokzatnak.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: **20.**



A védendő objektum megnevezése:	Lakóépület utcai homlokzata
A vizsgálat ideje:	2005. június hó.
Címe:	Tiszasas, Fő u.21.
Helyrajzi száma:	663.
Javasolt védelem:	Művi értékvédelem É-6: Építményrész védelme
A védendő objektum leírása:	Utcával párhuzamos, üzletes gazdaház, kontyolt nyeregtetővel. Az épület eredeti, négy íves záródású ablakait a homlokzat átalakítása során kicserélték üzletbejáratú ajtóra és modern ablakra. A téglaburkolatot szépen helyreállították.
Eredeti rendeltetése:	lakóház
Jelenlegi használati módja:	üzlet és lakóház

Sorszám: **21.**



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005.június hó.

Címe:

Tiszasas, Fő u.23.

Helyrajzi száma:

664.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Az eredeti 2 ablakos, tornácbeyáratos homlokzatot valószínűleg átalakították. Stílusa, homlokzati rendje csorbult, de a téglaburkolatot szépen helyreállították.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: **22.**



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tizsasas, Fő u. 98.

Helyrajzi száma:

434.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Utcával párhuzamos, L-alakban beforduló,
kontyolt nyeregtetős,
módos paraszt-polgári lakóház, kis előkerttel.
Az eredeti ablakok enyhén íves téglablak
kerettel ki vannak emelve. Díszes téglaburkolatú
homlokzat.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 23.



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Fő u. 73.

Helyrajzi száma:

148.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Utcával párhuzamos tömegű, L-alakban beforduló, kontyolt nyeregtetős, módos polgári lakóház. Az utcai homlokzat teljes felülete díszes téglaburkolatú, kiemelve a homlokzati tagozatokat: ereszalja, ablakkeretek, szélső teherhordó fal és lábazat.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

üdülőház

Sorszám: **24.**



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Fő u. 69.

Helyrajzi száma:

150.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Utcával párhuzamos, L-alakban beforduló tömegű kontyolt nyeregtetős módos polgári lakóház. Az utcára 3 szoba néz, 1-1 nagyméretű, 3 osztású ablakkal. Az utcai homlokzat díszes téglaburkolat motívuma illeszkedik az elnyúló épülethez, a tagozatokat szolidan emeli ki.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: **25.**



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Zrínyi u. 21.

Helyrajzi száma:

154.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Egymenetes, népi lakóház típus, a tornáca az épület tömegén belül kialakított, úgynevezett lopott tornác, melyet az épület utcai díszes téglaburkolata híven tükrözi. Az enyhén íves lezárású téglablakkeretekben eredeti, szögletes, 2x2 osztású ablak van.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: **26.**



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tizsasas, Kossuth u.25.

Helyrajzi száma:

36.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Egyemenetes, toldott tornácú népi lakóház, kontyolt nyeregtetővel. Homlokzata teljes terjedelmében téglaburkolatú, a téglaburkolat minden szerkezetet: lábazat, könyöklő, félköríves ablakzáródás téglamezővel, ablakkeretezés, falsávok fejezetei, térdfal idomtégglával van kiképezve. Az eredeti ablakok felső ablakszárnnyai is osztottak.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 27.



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Dózsa György u.19.

Helyrajzi száma:

844.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Egymenetes imitált tornác bejáratos népi lakóház. Az utcai homlokzat kontyolt tetővel zárul. A két ablakos oromfal nélküli főhomlokzat klasszikus szépségű idomtégla burkolatot kapott, mely az épület tagozatokat (lábazat, teherhordó falak, ablakkeretek) hangsúlyozó és a teljes falmezőt kitöltő. Az épület sarok elhelyezésű és a másik, hosszanti homlokzaton az ablakkeretek és a lábazat van téglaburkolattal kiemelve.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 28.



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tizsasas, Rákóczi u 15.

Helyrajzi száma:

387.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Utcával párhuzamos, L-alakban beforduló tömegű, kontyolt nyeregtetős módos polgárház, 1926-ban épült. Utcai homlokzatán 2 nagyméretű háromosztású ablak van, a tengelyben oromzatos kiugrás volt, amit lebontottak felújítás során, de a téglaburkolatot szépen helyreállították. Az épület tagozatok hangsúlyosan ki vannak emelve.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 29.



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tizsasas, Deák Ferenc u.22.

Helyrajzi száma:

93.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Különlegesen szép téglaburkolatú, utcával párhuzamos, L-alakban beforduló, módos paraszt-polgári lakóház, utcavonalra kiépítve. Az eresz alatti párkányzat, ablakkeretek, lábazat különlegesen szépen részletezettek. A félköríves ablakzáródásokban eklektikus díszítés-kagyló motívum –van.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 30.



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005.június hó.

Címe:

Tiszasas, Attila u.6

Helyrajzi száma:

653.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Egymenetes, toldott tornácos, de imitált tornác bejáratos (vak ablakos) népi lakóház. Az utcai homlokzat kontyolt tetővel zárul és teljes felülete téglaburkolattal fedett, kiemelve az épület tagozatokat. Az ablakkeret félköríves záródású, benne festett gipsz motívum.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: **31.**



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Fő u. 96.

Helyrajzi száma:

433.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Egymenetes, toldott tornácú népi lakóház, kontyolt nyeregtetővel. Utcai homlokzatán az ablakkeret, könyöklő és a lábazat van téglaburkolattal kiemelve. A megmaradt párkányzati vakolatdíszet festéssel emelték ki.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 32.



A védendő objektum megnevezése:

Népi lakóház utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Kossuth u. 2.

Helyrajzi száma:

384.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

A telken a fő és a melléképület az utcafronton áll, egy időben, az 1900-as évek elején épültek. Az ablakok enyhén íves, 2x2 osztásúak. A Főépület utcával párhuzamos, L-alakban Beforduló tömegű, módos gazda háza. Az utcai homlokzaton az ablakkönyöklő és a lábazat van téglaburkolattal díszítve.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 33.



A védendő objektum megnevezése:

A vizsgálat ideje:

Címe:

Helyrajzi száma:

Javasolt védelem:

Népi lakóház oszlopos tornáccal

2005. június hó.

Tiszasas, Alpári u. 25.

691/2.

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

Egymenetes népi lakóház típus, tornáca az épület tömegén belül kialakított, úgynevezett lopott tornác. Utcai homlokzata kontyolt tetővel zárul, Ablakai enyhén íves, 2x2 osztásúak, a tornác oszlopok hatszögletűek. Az épület fel van újítva.

Eredeti rendeltetése:

Jelenlegi használati módja:

lakóház
üdülőház

Sorszám: 34.



A védendő objektum megnevezése:

Népi lakóház

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Kossuth Lajos u. 34.

Helyrajzi száma:

119.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építmény védelme

A védendő objektum leírása:

Egymenetes, népi lakóház típus, tornác az épület tömegén belül kialakított és részben beépítve. Így az utcai homlokzaton 3 db enyhén íves 2x2 osztású ablak van, téglaburkolatos könyöklővel. Az utcai homlokzat kontyolt tetővel zárul. Az Épület fel van újítva.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

üdülőház

Sorszám: 35.



A védendő objektum megnevezése:

Népi lakóépület

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

A védendő objektum Címe:

Tiszasas, Kossuth Lajos u. 17.

Helyrajzi száma:

25.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építmény védelme

A védendő objektum leírása:

Egymenetes, népi lakóház típus, tornáca az épület tömegén belül kialakított, úgynevezett lopott tornác. Négyzetes keresztmetszetű falazott oszlopokkal. Az utcai oromzat deszkázott, az ablakok eredeti íves záródásúak. Az épület fel van újítva.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

Pitypang Alapítvány közösségi ház

Sorszám: **36.**



A védendő objektum megnevezése:

Lakóépület utcai homlokzata

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Arany János u. 10.

Helyrajzi száma:

862.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

A védendő objektum leírása:

A sarok telken lévő épület a főutcával párhuzamos tömegű, kontyolt nyeregtetős módos parasztpolgári lakóház. Az eredeti vakolatdísz a korabeli modern- szecessziós ízlésről tanúskodik.

Eredeti rendeltetése:

lakóház

Jelenlegi használati módja:

lakóház

Sorszám: 37.



A védendő objektum megnevezése:

A vizsgálat ideje:

Címe:

Helyrajzi száma:

Javasolt védelem:

A védendő objektum leírása:

Eredeti rendeltetése:

Jelenlegi használati módja:

Lakóépület utcai homlokzata

2005. június hó.

Tiszasas, Alpári u.11.

676.

Művi értékvédelem É-6: Építményrész
védelme

Egymenetes, népi lakóház típus, tornáca az épület tömegén belül kialakított, úgynevezett lopott tornác. Az utcai homlokzat kontyolt tetővel zárul, benne 2 db 2x2 osztású egyenes záródású eredeti ablak van. A tornác utcai bejárata nagyon szép részletekkel bír, kazettás fa bejárati ajtó. (az épület felújításra szorul)
lakóház
lakóház

Sorszám: **38.**



A védendő objektum megnevezése:	Régi mázsaház, ipari emlék
A vizsgálat ideje:	2005. június hó.
Címe:	külterület
Helyrajzi száma:	078/2
Javasolt védelem:	Művi értékvédelem É-6: Építményrész védelme
A védendő objektum leírása:	Kisméretű, kontyolt , nyeregtetős épület a Szík major és a szőlőhegyi út között. A mérési funkció betöltésére épült. Kialakítása a rendeltetésének megfelelő.
Eredeti rendeltetése:	mázsaház
Jelenlegi használati módja:	mázsaház

Sorszám: **39.**



A védendő objektum megnevezése:	1848-as emlékmű
A vizsgálat ideje:	2005. június hó.
Címe:	Tiszasas, Rákóczi u. Községháza melletti díszpark.
Helyrajzi száma:	6.
Javasolt védelem:	Művi értékvédelem É-7: Műalkotás- szobor- védelme

A védendő objektum leírása:

Az emlékművet a község állította a szabadságharc százéves évfordulójára.

A mészkőből rakott talapzat kis földrézsűvel, három lépcsőfokkal kiemelkedik a park szintjéből. Rajta szabályos négyszögletű mészkőtömb, melynek oldalán díszes ovális keretbe van foglalva a két évszám.

A mészkőtömb fölött ugyancsak mészkőből faragott virág imitáció három szintben, melyből kiemelkedik a zászlót tartó rúd.

Megjegyzés: az emlékmű körüli földrézsű, továbbá díszpark rendezést igényel.

Sorszám: 40.



A védendő objektum megnevezése:

I. és II. világháborús emlékmű

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Dózsa György téren a református templom előtti parkban.

Helyrajzi száma:

3.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-7: Műalkotás- szobor-
védelme

A védendő objektum leírása:

Az emlékművet a község állította az I. világháborúban elesett tiszasasi lakosok emlékére, melynek oldalán a háborús hősök neve olvasható.

A magas talapzaton álló katona bronz szobra látható.

Az emlékművet 1920-ban állították.

Megjegyzés: az emlékmű körül a park gondozása szükséges.

Sorszám: **41.**



A védendő objektum megnevezése:	Kopjafa emlékmű
A vizsgálat ideje:	2005. június hó.
Címe:	Tiszasas, Dózsa György téren a református templom előtti parkban.
Helyrajzi száma:	3.
Javasolt védelem:	Művi értékvédelem É-7: Műalkotás- szobor- védelme

A védendő objektum leírása:

Tölgyfából faragott hagyományos kopjafa, népi iparművészeti munka.
Az 1956-os forradalom és áldozatainak emlékére készült.

Sorszám: 42.



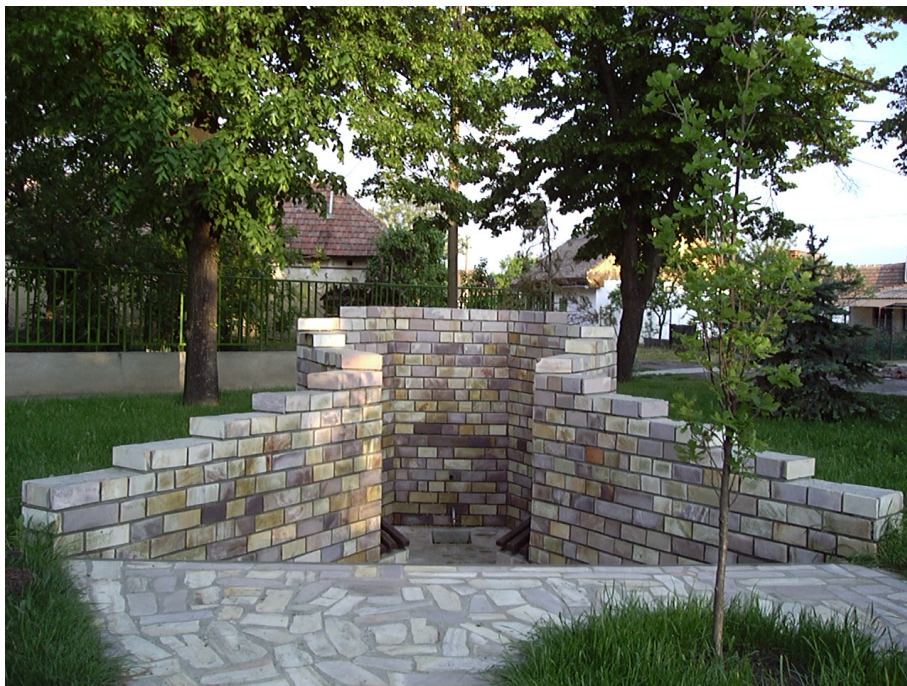
A védendő objektum megnevezése:	2000 évi árvíz és tiszasasi buzgár emlékműve
A vizsgálat ideje:	2005. június hó.
Címe:	Tiszasas, Rákóczi úti park
Helyrajzi száma:	13.
Javasolt védelem:	Művi értékvédelem É-7: Műalkotás- szobor- védelme

A védendő objektum leírása:

Az emlékmű a 2000 évi árvízkor keletkezett buzgár kicsinyített mása.

A 2000-évi árvíz és a Tiszasasi buzgár elleni sikeres védekezés emlékére állította
Közlekedési és Vízügyi Minisztérium Közép-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatósága és
Tiszasas Község Polgármesteri Hivatala.

Sorszám: 43.



A védendő objektum megnevezése:

Díszkút

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Rákóczi úti parkban

Helyrajzi száma:

13.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-7: Műalkotás- szobor-
védelme

A védendő objektum leírása:

Faragott homokkőből falazott és burkolt dekoratív, süllyesztett ivókút.

Sorszám: **44.**



A védendő objektum megnevezése:

Díszkút sassal

A vizsgálat ideje:

2005. június hó.

Címe:

Tiszasas, Fő út és Zrínyi út találkozásánál.

Helyrajzi száma:

143.

Javasolt védelem:

Művi értékvédelem É-7: Műalkotás- szobor-
védelme

A védendő objektum leírása:

Díszpark közepén téglából falazott oszlop tetején világos, mészkőből faragott sas madár ül. Az oszlophoz süllyesztett, háromszögletű lejáró lépcső és kis medence kapcsolódik, a közkifolyó megközelítésére.

Összegzés:

Tiszasas település sok értékes, népi épülettel és gazdag építészeti örökséggel rendelkezik. A település egésze értékes környezetet alkot, amelyből az anyag kiemeli a legfontosabb védendő objektumokat, ezek többsége a Tiszasásra oly jellemző díszes téglaburkolatú homlokzattal kialakított lakóház

A védelemre javasolt épületeken kívül is sok értékes épület van, amelyek esetleges átépítéskor a hagyományos környezeti adottságokat indokolt figyelembe venni.

Tószeg, 2005. június hó.

Szinyei Béláné
építésmérnök
településtervező